Naturstyrelsen

Høringsnotat

Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Kompedal

Februar 2026

Udgiver:

Naturstyrelsen

Gjøddinggård, Førstballevej 2

7183 Randbøl

Må citeres med kildehenvisning

Indholdsfortegnelse

Indledning og baggrund **4**

Høringsnotat for Naturnationalpark Kompedal **5**

1. Biodiversitet, flora og fauna 5

1.1 Biodiversitet og biodiversitetsfremmende tiltag 5

1.2 Overvågning og baseline 10

1.3 Den vilde fauna 13

1.4 Ressourcer i naturnationalparken 15

1.5 Store planteædende pattedyr og dyrevelfærd 16

2. Geografisk afgrænsning og hegnslinje 19

2.1 Hegn 19

2.2 Stier, veje, indgange og låger 21

3. Friluftsliv 22

3.1 Friluftsliv og faciliteter 22

3.2 Adgangsmuligheder 24

3.3 Jagt 25

3.4 Friluftsliv og færdsel blandt store planteædende pattedyr 26

4. Høringsproces og offentlig inddragelse 28

5. Andre bemærkninger 30

5.1 Kommentarer til lovgivning 30

5.3 Økonomi 31

5.4 Klima 32

5.5 Andet 34

Høringens indflydelse på projektbeskrivelse og forvaltningsplan **37**

Indledning og baggrund

Af regeringsgrundlaget Ansvar for Danmark af 20. december 2022 fremgik det bl.a., at de 15 besluttede naturnationalparker skal gennemføres. I marts 2022 offentliggjorde den daværende regering sammen med aftalepartierne bag Natur- og Biodiversitetspakken beslutningen om, hvor 10 naturnationalparker skulle placeres. Det drejer sig om:

- Læsø Klitplantage (Læsø Kommune)
- Hanstholm i Thy (Thisted Kommune)
- Husby i Vestjylland (Holstebro Kommune)
- Kompedal i Midtjylland (Silkeborg Kommune)
- Mols Bjerge i Djursland (Syddjurs Kommune)
- Harrild i Midtjylland (Ikast-Brande Kommune og Herning Kommune)
- Draved i Sønderjylland (Tønder Kommune)
- Hellebæk i Nordsjælland (Helsingør Kommune)
- Bidstrupskovene på Midtsjælland (Lejre Kommune)
- Ulvshale på Møn (Vordingborg Kommune)

Fra den politiske beslutning til der kan etableres en konkret naturnationalpark, skal Naturstyrelsen udarbejde en projektbeskrivelse og en forvaltningsplan i henhold til naturbeskyttelseslovens kapitel 8a om naturnationalparker[1].

Som led i arbejdet med naturnationalparkerne er der nedsat en national videnskabelig arbejdsgruppe og en national arbejdsgruppe for interessenter, ligesom der for hver naturnationalpark blev oprettet en lokal projektgruppe, som i maj 2024 blev erstattet af en bestyrelse. Input fra de to nationale arbejdsgrupper og den lokale bestyrelse er blevet inddraget i forbindelse med udarbejdelsen af Naturstyrelsens faglige oplæg til projektbeskrivelse og forvaltningsplan, som har været sendt i offentlig høring (find dokumentet her: https://edit.mst.dk/media/qxddmrrl/projektbeskrivelse-og-forvaltningsplan-naturnationalpark-kompedal-udkast.pdf).

I høringsperioden indkom i alt 25 høringssvar til projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen for Naturnationalpark Kompedal.

I det følgende afsnit er der præsenteret en tematisk gennemgang af de indkomne høringssvar. Alle høringssvar kan ses i deres originale form på Naturstyrelsens hjemmeside Naturstyrelsens hjemmeside. I dette dokument opsummeres høringssvarene og kommenteres af Naturstyrelsen.

I det sidste kapitel opsummeres høringens indflydelse på projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen og dermed hvilke konkrete ændringer og justeringer, Naturstyrelsen har indarbejdet som følge af høringen.

[1] L229 om naturnationalparker fremsat 29. april 2021, vedtaget 3. juni 2021.

Høringsnotat for Naturnationalpark Kompedal

1. Biodiversitet, flora og fauna

1.1 Biodiversitet og biodiversitetsfremmende tiltag

1.1.1 Generelt

I flere høringssvar udtrykkes en positiv holdning og støtte til etableringen af større sammenhængende naturområder, herunder de planlagte tiltag med gavnlige effekter for natur og biodiversitet.

I en række høringssvar bliver der stillet spørgsmålstegn ved evidensen og forskningen bag rewilding og brugen af store planteædende pattedyr til helårsgræsning som middel til forøgelse og styrkelse af biodiversiteten i området. Der sættes spørgsmålstegn ved betydningen af store planteædende pattedyr i den oprindelige vilde natur, og om etablering af lysninger med store planteædende pattedyr overhovedet er naturligt. Enkelte foreslår græsning på mindre arealer eller mener, at den eksisterende græsning med hjortedyr er tilstrækkeligt, og at Danmark ligger for langt mod nord til at understøtte helårsgræsning.

Yderligere bliver der i flere høringssvar udtrykt modstand over for indførelse af urørt skov, herunder veteranisering og større rydninger samt udsætning af store planteædende pattedyr, da det ikke menes, at denne forvaltningstype vil medvirke til øget biodiversitet. I stedet ønskes fortsat naturnær skovdrift.

Ét høringssvar sætter spørgsmålstegn ved, om naturnationalparker kan betale sig, hvis det viser sig, at arealer lige udenfor naturnationalparken har højere biodiversitet. Det påpeges, at den tabte biodiversitet, det tabte mikroklima i skoven og den tabte nedbringelse af CO_2 skal overvejes.

Ét høringssvar påpeger manglende belæg for, at udsætning af store planteædende pattedyr eller etablering af urørt skov/naturnationalparker vil have en gavnlig effekt på biodiversiteten. I et andet høringssvar påpeges det, at der mangler belæg for, at den eksisterende afgræsning er mangelfuld, og hvorfor udsætning af tamdyr er en nødvendighed.

I ét høringssvar foreslås at lade naturen passe sig selv uden at gennemføre nogen tiltag og bare forlade arealerne.

Der angives i visse høringssvar en bekymring for forringelse af den nuværende natur bl.a. pga. bekymring for overgræsning, øget risiko for skovbrande, næringstilførsel i sårbar natur, samt at veteranisering af træer og fjernelse af oversøiske træarter vil mindske naturværdien eller er unødvendig.

1.1.2 Naturstyrelsens kommentar

Jf. Lov om naturnationalparker kan en naturnationalpark efter tilladelse fra miljøministeren etableres på et større statsejet areal[2]. En naturnationalpark er et større sammenhængende naturområde uden skov- og landbrugsproduktion, der skal forvaltes med natur og biodiversitet som hovedhensyn. Dette er med henblik på at naturen i området så vidt muligt kan udvikle sig på egne præmisser.

Helårsgræsning anbefales som et vigtigt tiltag for sikring af biodiversiteten [3]. I naturnationalparkerne er målet at understøtte naturlige processer og dynamikker, hvoraf græsning er en af de væsentlige naturlige processer, jf. bemærkninger til lovforslaget om naturnationalparker.

I forbindelse med valget af helårsgræsning med store planteædende pattedyr, benytter Naturstyrelsen sig af rådgivning og anbefalinger fra forskning af nationalt og internationalt anerkendte kilder. Herunder bl.a. ekspertudtalelsen *Genopretning af biodiversitet og økosystemer* fra det danske IPBES-kontor[4]. I denne ekspertudtalelse understreges de oprindelige store planteædende pattedyrs økosystemfunktion for biodiversiteten via græsning og andre forstyrrelser, samt at disse dyr er uddøde eller forsvundet fra naturen i Danmark. Tætheden af vilde planteædere ligger bl.a. derfor i Danmark i dag under de naturlige tætheder. Der ligger hermed et genopretningsperspektiv bag etableringen af helårsgræsning, som i sammenhæng med urørt skov og naturlig hydrologi vil sikre de naturlige processer og udgøre den bedste tilnærmelse af de oprindelige, naturlige forhold i Danmark.

Det tilstræbes at etablere store sammenhængende og varierede naturarealer, der sikrer muligheder for varieret føde samt ly, læ og tørt leje, således at de store planteædende pattedyr kan udøve deres økosystemfunktioner med mi-

---

[2] L229 om naturnationalparker fremsat 29. april 2021, vedtaget 3. juni 2021.

[3] Møller, P.F., Heilmann-Clausen, J., Johannsen, V.K., Buttenschøn, R.M. Schmidt, I.K., Rahbek, C., Bruun, H.H., Ejrnæs, R. (2018): Anbefalinger vedrørende omstilling og forvaltning af skov til biodiversitetsformål. Udarbejdet for Naturstyrelsen. Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser Rapport 2018/28

[4] Anders Barfod, Hans Henrik Bruun, Preben Clausen, Lars Dinesen, Sara Egemose, Rasmus Ejrnæs, Camilla Fløjgaard, Jacob Heilmann-Clausen, Theis Kragh, Anders Højgård Petersen, Carsten Rahbek, Eva Roth, Karsten Raulund-Rasmussen, Jesper Sølver Schou, Jens-Christian Svenning & Martin Søndergaard (2020). Genopretning af biodiversitet og økosystemer i Danmark. Det danske IPBES-samarbejde: Aarhus, København, Roskilde og Syddansk Universitet samt DTU Aqua. https://www.ipbes.dk/wp-content/uploads/2020/06/Genopretning_ekspertudtalelse_22-Juni-2.pdf

nimale behov for menneskelige indgreb. Ét stort selvforvaltende sammenhængende naturareal er desuden mere robust bl.a. overfor påvirkninger fra nuværende og fremtidige klimaforandringer[5].

Overgræsning og næringstilførsel forekommer hovedsageligt ved sommergræsning og ved næringstilførsel i form af fodring på arealerne. I naturnationalparkerne ønskes en dyretæthed, hvor dyrene året rundt kan finde al deres føde som udgangspunkt uden støttefodring. At næring flyttes rundt på arealet af de store planteædende pattedyr udgør en ønskelig naturlig dynamik. Med et naturligt ekstensivt græsningstryk vurderes de store dyr at kunne trives og skabe variation og levesteder til et alsidigt dyre- og planteliv. Udviklingen i naturnationalparken vil løbende blive overvåget jf. afsnit 1.2.

Hvad angår bekymringen for forringelse af nuværende natur i forbindelse med naturnationalparkerne, hvor tiltag som helårsgræsning og evt. planlagte strukturfældninger og rydninger anvendes, er der her tale om tiltag, der bryder med den tidligere drift, der har begrænset de naturlige processer i områderne. Forvaltningen af naturnationalparkernes skovarealer som urørt skov indebærer bl.a., at disse arealer inddrages i græsningsområdet, at der foretages veteranisering, og at oversøiske træarter udtages. Tiltagene har baggrund i ekspertanbefalinger vedr. biodiversitet i skov. Træer til produktion, som ikke er hjemmehørende, og som derfor har få naturligt tilknyttet forekommende arter, skal over tid fjernes, så der kan udvikles en hjemmehørende og mere artsrig skov. Der vil derfor blive gennemført en række forvaltningstiltag i en overgangsperiode for bl.a. at fjerne træer, der ikke er hjemmehørende for at give de bedst mulige betingelser for den samlede biodiversitet på sigt. Veteranisering af træer er et tiltag, som udføres for at imødekomme den aktuelle mangel på gamle eller skadede træer og dødt ved, som den tidligere drift i området har medført. Der er således tale om en indsats, hvor den naturlige aldringsproces fremskyndes for at fremme diversiteten i området, og skabe flere levesteder for arter. Veteraniseringen vil primært foregå i forbindelse med planlagte hugstindgreb.

Af Naturstyrelsens retningslinjer for forvaltning af urørt skov på statens arealer fremgår det, at forebyggelse og bekæmpelse af skovbrand fortsat kan ske uden restriktioner. Der kan således fortsat etableres og vedligeholdes brandbælter, branddamme mv., såfremt disse findes nødvendige. I takt med reduceringen af monotone nåleskovsområder i naturnationalparkerne og indførsel af flere buske og løvtræer kan dette på sigt være med til at mindske risikoen for skovbrande.

[5] Svenning, J-C., Fløjgaard, C., Sandom, C. & Ejrnæs, R. 2012. Plads til vild natur i Danmark i 2020. Om behovet for store sammenhængende naturområder. I Meltofte, H. 2012 (red.). Danmarks natur frem mod 2020 – om at stoppe tabet af biologisk mangfoldighed. Det Grønne Kontaktudvalg. https://www.e-pages.dk/ku/576/

Med hensyn til mulig effekt på CO_2-optaget i forbindelse med biodiversitetstiltag i naturnationalparkerne, henvises der til afsnit 5.4 om *Klima*.

1.1.3 Lokalt

Nogle høringssvar sætter spørgsmålstegn ved nødvendigheden af, at naturnationalparken består af ét stort sammenhængende areal og foreslår mindre mosaikker af naturarealer/hegninger som et godt alternativ.

I enkelte høringssvar foreslås det at udvide parken, eksempelvis med naturtyper, der ikke er så rigt repræsenteret i den nuværende udstrækning.

I andre høringssvar udtrykkes betænkelighed ved uhensigtsmæssige konsekvenser af græssende dyr i forhold til den eksisterende biodiversitet, at hydrologiprojekter kan svække træer og bekymring om, at høj fældningsgrad og veteranisering kan påvirke skovklimaet og fjerne levesteder for dyr, der lever i træer og endelig bekymring om, at de samlede tiltag kan få negative effekter på Natura 2000, naturtyper og øvrig natur generelt.

Et høringssvar er positiv over for de beskrevne tiltag.

Desuden foreslår enkelte at holde dyrene uden for skovene som i gamle dage, og om ikke det naturlige græsningstryk er tilstrækkeligt.

I et høringssvar påpeges det , at det er ufornuftigt at foreslå afgræsning som det eneste permanente redskab til friholdelse af uønsket opvækst, og at ikke hjemmehørende arter, som eksempelvis får, burde tilgodeses for deres evner til at vedligeholde lysåbne naturtyper.

I et høringssvar udtrykkes der bekymring for, om problemarter som eksempelvis ørnebregne vil brede sig i naturnationalparken som følge af rydninger.

Et høringssvar udtrykker undren over, at der ikke er angivet et mål for den biodiversitet eller den natur, man gerne vil opnå.

Klima- og Miljøudvalget i Silkeborg Kommune bakker op om Naturnationalpark Kompedal.

Et høringssvar ønsker, at fremtidige tiltag tager hensyn til flagermus, herunder ledelinjer i landskabet.

1.1.4 Naturstyrelsens kommentar

Den videnskabelige arbejdsgruppe, der har rådgivet omkring naturnationalparker, udtaler, at størrelse er en af de væsentligste parametre til at opnå flere naturlige dynamikker, som de store planteædende pattedyr, sammen med vejr, vand og vind, kan skabe. Dermed kan området med tiden udvikle flere

naturtyper i mosaikstruktur, flere levesteder og dermed opnå en større biodiversitet. Derfor er der i naturnationalparken, hvor biodiversitet har første prioritet, søgt at etablere ét stort indhegnet område.

Naturnationalpark Kompedal er et relativt stort område, men også forholdsvis ensartet. Derfor er Naturstyrelsen opmærksom på at undersøge evt. udvidelsesmuligheder, der kan supplere med andre naturtyper/naturområder, eksempelvis enge eller tidligere brakmarker, hvor der fx kan udvikle sig overdrev eller hede.

I naturnationalparken igangsættes mange tiltag for at øge biodiversiteten. Tiltag der alle er benyttet tidligere i området, eller i lignende områder, netop for at give områderne mere struktur- og artsmæssig diversitet. Det er velkendt, at disse tiltag har et klart naturforbedrende potentiale, men også at det kan påvirke en række arter i negativ retning. Typisk er det dominerende og konkurrencedygtige arter som eksempelvis høje græsser og urter, der bliver mindre dominerende på arealerne, men det kan også være lokale og sjældne arter, der påvirkes negativt. Der er også eksempler på, at allerede eksisterende arter bliver mere dominerende. Der vil blive fulgt op på de tiltag, der iværksættes, og der vil altid være mulighed for en mere målrettet forvaltning, som rydning af træer i lysåbne naturtyper, eller eksempelvis pleje af et areal, for at fremme et levesteds kvalitet for en særlig art.

Naturstyrelsen har vurderet, at det eksisterende græsningstryk, primært via krondyr, ikke er tilstrækkeligt. Det vurderes, at flere forskellige store planteædende pattedyr og et øget græsningstryk vil gavne udviklingen af lysåbne naturtyper, give mere alsidige strukturer og generelt øge artsdiversiteten. De store dyr vil være med til at udvikle og fastholde lysåbne naturtyper og skabe mere glidende overgange mellem lysåbne områder og trædækkede arealer i hele skoven.

Naturstyrelsen har valgt, at der skal anvendes heste i Naturnationalpark Kompedal. Det forventes, at heste vil blive suppleret med kvæg på et senere tidspunkt, når hele området vurderes at tilbyde mere alsidig føde. Mængde og kvalitet af føde forventes at øges med årene, når der opstår flere lysåbne arealer og der vil komme et mere forskelligartet udbud af græsser, urter, buske og træer.

Mange års naturpleje med bla. fåregræsning har givet den erfaring, at får kan være nyttige til at holde overdrev og heder lysåbne, men at fårene samtidig favoriserer blomsterplanter. Det kan mindske blomstringen væsentligt med øvrige negative effekter på insektlivet. Dette er også en af de væsentlige argumenter for, hvorfor den videnskabelige arbejdsgruppe anbefaler ikke at bruge får i naturnationalparkerne.

Der er ikke opstillet konkrete mål for, hvorledes naturen i naturnationalparken skal udvikle sig. Konkrete mål kunne eksempelvis være, at et bestemt areal skal udvikle sig til en bestemt naturtype, at bestemte antal ha skal holdes lys-

åbne, eller at bestemte arter skal øges i antal og/eller udbredelse. I stedet arbejdes der med en langsigtet forvaltning, hvor man forsøger at lade flest mulige processer forløbe naturligt og uden indblanding. Et eksempel på en væsentlig naturlig proces i Naturnationalpark Kompedal kunne være græsning med store planteædende pattedyr, der lever så naturligt som muligt.

Flagermus forventes at blive gavnet af den fremtidige forvaltning i naturnationalparken. I dag er der ikke mange gode levesteder for flagermus, og udgangspunktet er derfor mindre optimalt, idet Kompedal Plantage, som en klassisk nåletræsplantage, savner mange af de muligheder, som flagermus typisk stiller krav om. De biodiversitetsfremmende tiltag vil på sigt give bedre vilkår for flagermus, da hydrologiprojekter, veteranisering, flere lysninger m.v. giver forbedrede fouragerings- og ynglemuligheder. De mange, omtrent 70-årige rækker af bøg og eg rundt om naturnationalparken og langs grusvejene på kryds og tværs, fungerer i dag som velegnede ledelinjer for flagermusene og forventes på sigt at kunne udvikle sig til gode ynglesteder.

1.2 Overvågning og baseline

1.2.1 Generelt

I en række høringssvar understreges vigtigheden af baselineregistrering og overvågning af udviklingen i naturnationalparkerne, både ift. biodiversitet, græsningstryk, dyrevelfærd og friluftsliv. I et enkelt høringssvar ang. friluftsliv tilkendegives, at det ikke er nok kun at registrere antal besøgende, det er også vigtigt at få indblik i aktivitetstyper.

Enkelte høringssvar udtrykker mistillid til overvågningen herunder undren over, at Naturstyrelsen/Miljøministeriet ikke etablerer kontrolfelter uden for naturnationalparkerne til monitering og sammenligning af udviklingen i biodiversiteten.

Enkelte høringssvar efterlyser studier/undersøgelser, der viser, at naturnationalparker fremmer biodiversiteten.

1.2.2 Naturstyrelsens kommentar

Udviklingen i natur, friluftsliv og turisme, fredet eller beskyttet kulturarv samt dyrevelfærdsmæssige forhold i naturnationalparkerne vil løbende blive overvåget og vurderet. Hvert 4. - 6. år vil der blive udarbejdet en redegørelse for udviklingen i naturnationalparken, der vil være baseret på bl.a. oplysninger hidrørende fra den løbende overvågning, hvilket fremgår af lovbemærkningerne til lovforslag om etablering af naturnationalparker[6]. Offentligheden og berørte myndigheder vil blive inddraget i forbindelse med udarbejdelsen af

[6] L229 om naturnationalparker fremsat 29. april 2021, vedtaget 3. juni 2021.

redegørelsen i det omfang, Naturstyrelsen skønner det relevant. Redegørelsen vil blive drøftet med den lokale bestyrelse inden den sendes til miljøministeren.

Overvågning af biodiversitet

Naturstyrelsen har sammen med Aarhus Universitet og Københavns Universitet igangsat udviklingen af et overvågningsprogram for biodiversitet, med det formål systematisk at indsamle data for alle naturnationalparkerne. Data i overvågningsprogrammet indsamles manuelt af eksperter samt ved brug af mere automatiserede metoder.

Formålet med overvågningsprogrammet er, at dokumentere biodiversitetens tilstand og udvikling i naturnationalparkerne. Herved vil Naturstyrelsen på lang sigt kunne afrapportere, hvordan biodiversiteten responderer på forvaltning ved etablering af naturnationalparkerne.

Udviklingen af naturen, vil i hver enkelt naturnationalpark blive fulgt gennem en overvågning af vegetationen (arter og struktur). Parametre, der indgår i overvågningen, er f.eks. vegetationsstrukturer, græsningsindikatorer f.eks. bid, tråd og lort og registreringer af plantearter i permanente prøvefelter. Understøttelse af økosystemernes naturlige processer er en vigtig del af naturnationalparkernes formål. Overvågningsprogrammet er derfor designet til at opfange ændringer i de økologiske forhold og udviklingen af levesteder for arter.

Et kontrolfelt er et område i naturen, der frahegnes, så det ikke bliver græsset eller omfattet af andre forvaltningstiltag. Kontrolfelter kan have en god funktion ift. formidling og demonstration. Med de indgår ikke i det overvågningsprogram, som Universiteterne har udarbejdet. Hovedparten af f Naturstyrelses arealer forvaltes ikke som naturnationalparker og kan derfor bidrage som sammenligningsgrundlag.

Fastsættelse af græsningstryk i naturnationalparkerne baserer sig på en lokalt forankret vurdering udført af den tilknyttede lokale enhed i Naturstyrelsen på baggrund af styrelsens egne erfaringer samt øvrig viden[7]. Der vil i naturnationalparkerne ske en løbende vurdering af græsningstrykket, der afspejler en vurdering af bl.a. krav om god dyrevelfærd, ønsket om varieret vegetationsstruktur, herunder blomstrende planter hen over sommeren, og ønsket om at reducere tilgroning med vedplanter af værdifuld lysåben natur.

Friluftsliv

Vedr. friluftsliv vil der blive gennemført såvel kvantitative som kvalitative undersøgelser af borgernes brug af naturnationalparkerne. Der vil f.eks. blive opsat tællere til registrering af antal besøgende, for at belyse benyttelsen af are-

[7] Buttenschøn, R. M. (2024). *Helårsgræsning - vurdering af bæreevne*. Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet. IGN Rapport Nr. maj 2024

alet. Ud over tællerne registrerer Naturstyrelsen løbende alle tilladelseskrævende ansøgninger om aktiviteter, herunder om der meddeles afslag eller tilladelse. Overvågningen vil blive søgt tilrettelagt, så den kan give et billede af udviklingen af anvendelsen af arealerne før og efter etableringen af naturnationalparkerne. Graden af overvågning vil kunne variere mellem de enkelte naturnationalparker, men vil blive søgt tilrettelagt, så der samlet set opnås et billede af udviklingen i både naturnationalparker med intensiv og mindre intensiv benyttelse, højt og lavt hegn mv.

Øvrig overvågning
Der vil blive foretaget basisregistrering og løbende overvågning af fortidsminder og dyrevelfærd, hvilket fremgår af afsnit 4.9 i udkastet til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Kompedal.

Naturstyrelsen kan bl.a. henvise til følgende litteratur i forbindelse med efterspørgsel på studier/undersøgelser vedr. naturnationalparker, græsning, understøttelse af biodiversitet mv.:

- Ejrnæs, R., Bladt, J. & Fløjgaard, C. 2022. Potentialet for at reservere 30 % af landarealet til beskyttede og strengt beskyttede områder i Danmark. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 42 s. - Videnskabelig rapport nr. 507 https://dce2.au.dk/pub/SR507.pdf
- Petersen, A. H., B. Hasler, T. Laage-Thomsen, M. Termansen og C. Rahbek (2024): Mere, bedre og større natur i Danmark. Hvor, hvordan og hvor meget? Center for Makroøkologi, Evolution og Klima, Globe Institute, Københavns Universitet
- Biodiversitetsrådet (Biodiversitetsrådet. 2024. Notat: Samlet udgangspunkt for at skabe store, sammenhængende naturområder i Danmark) https://www.biodiversitetsraadet.dk/viden/notat-store-sammenhaengende-naturomraader-2
- From Grasslands to Forblands: Year-round grazing as a driver of plant diversity:https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1365-2664.70047
- Buttenschøn, R. M., & Gottlieb, L. (2019). *Skovgræsning med biodiversitetsformål*. (1 udg.) Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet. IGN Rapport
- Temperate forest plants are associated with heterogeneous semi-open canopy conditions shaped by large herbivores https://www.nature.com/articles/s41477-025-01981-3

1.2.3 Lokalt

I en række høringssvar udtrykkes der tilfredshed med, at der gennemføres baselineregistrering og overvågning af udviklingen i naturnationalparkerne både ift. biodiversitet, græsningstryk, dyrevelfærd og friluftsliv.

Et høringssvar opfordrer til, at resultater gøres offentligt tilgængelige og vil blive brugt aktivt til at iværksætte yderligere naturforbedrende tiltag

Et høringssvar efterspørger konkret, hvornår baseline udføres.

Et høringssvar ønsker, at heste udstyres med GPS, så ryttere/besøgende kan se, hvor hestene befinder sig.

Et høringssvar undrer sig over, at Naturstyrelsen ikke prioriterer truede svampe og laver, tilknyttet nåleskov, i de nye forvaltningsplaner.

1.2.4 Naturstyrelsens kommentar

Den baselineregistrering og overvågning generelt, der udføres i naturnationalparken, vil blive gjort offentligt tilgængelig. I 2027 og/eller i 2028 vil der blive udført en baselineregistrering. Data herfra bliver tilgængelige på Miljøportalen og arter.dk, som alle kan tilgå. I 2023 startede der også et citizen science projekt med det formål at kortlægge eksisterende fuglefauna i Kompedal Plantage. I projektet kortlægges der hvert år ynglefugle, og data kan findes i Dofbasen og på arter.dk.

Data anvendes til at dokumentere udviklingen og til at tilrette forvaltningen af naturnationalparken.

Flere af de heste, der forventes at blive sat ud i naturnationalparken, vil blive udstyret med en GPS. Data fra denne overvågning kan bruges til at gøre tilsynet nemmere. Nogle brugere af naturnationalparken ønsker at vide, hvor hestene er, således de kan undgå at nærme sig dem, mens andre brugere ønsker at kende til hestenes position, fordi de ønsker at komme tættere på.

På et senere tidspunkt vil det blive afklaret, hvordan data fra hestenes GPS´er præsenteres.

Det kendskab Naturstyrelsen har til truede arter, herunder også svampe og laver, og viden fra den overvågning, der igangsættes, vil blive inddraget i planlægningen af de biodiversitetsfremmende tiltag. Overgangen fra en ensartet lukket nåleskov til en mere lysåben nåleskov med indblanding af flere arter og nåletræer med forskellige aldre, herunder både stående og liggende døde træer vurderes i meget høj grad at være til gavn for forekomsten af truede arter i naturnationalparken.

1.3 Den vilde fauna

1.3.1 Generelt

Mange høringssvar udtrykker bekymring for, hvorledes det eksisterende vilde dyreliv påvirkes ved etablering af naturnationalparker og urørt skov: om de vilde dyr har adgang til deres levesteder, om de vilde dyr fanges i hegn, om hjortedyrene kan finde læ og ly, når træerne fældes, om fugle og øvrigt dyreliv forstyrres og spørgsmål om, hvorledes det kan være bedre for naturen at fjerne de vilde dyr og udsætte tamdyr.

Et høringssvar påpeger, at den naturlige vildtbestand vil blive udsat for konkurrence på føde og territorium, som vil føre til stress og fortrængning ud af områderne, hvis ikke hegnet gør det umuligt.

Et høringssvar peger på det uhensigtsmæssige i at fælde træer i fuglenes yngleperiode, og at det ikke er i orden at fælde træer uden for den periode, hvor det er tilladt at fælde træer egnede til flagermus.

1.3.2 Naturstyrelsens kommentar

Flere af de kommende naturnationalparker vil blive etableret med et lavt trådhegn, hvilket også er tilfældet for Naturnationalpark Kompedal. Naturstyrelsen inddrager aktivt hensynet til den eksisterende vilde fauna, i den forbindelse større pattedyr som hjortedyr m.v., og dets naturlige bevægelser i de pågældende områder. Det er Naturstyrelsens vurdering, at hjortedyr samt den øvrige vilde fauna kan passere ind og ud af naturnationalparker med lavt hegn. Det er endvidere Naturstyrelsens generelle erfaring, at lave hegn og ekstensiv græsning ikke påvirker den vilde fauna, herunder krondyr og deres vandringsruter. Risikoen for, at den vilde fauna måtte hænge fast i lave hegn vurderes som meget lille.

Formålet med naturnationalparkerne er hverken at fjerne eller fortrænge den naturlige vilde fauna, men i højere grad at understøtte dannelsen af flere levesteder samt bedre fourageringsmuligheder. Der er, som angivet i afsnit 1.1.2, tale om et genopretningsperspektiv bag etableringen af helårsgræsning, som i sammenhæng med urørt skov og naturlig hydrologi vil sikre de naturlige processer og udgøre den bedste tilnærmelse af de oprindelige, naturlige forhold i Danmark.

Naturstyrelsens politikker og retningslinjer for hensyn til naturen under træfældning, herunder fældning i dyrenes yngletid, vil fortsat gælde i naturnationalparken. Der vil således i naturnationalparken stadig blive taget hensyn, så der ikke risikeres skade på kendte forekomster af sjældne og truede arter og deres levesteder samt fortidsminder m.m. Fældning af ikke hjemmehørende nåletræ og overgangen til mere lysåbne græsningsskove med hjemmehørende arter kommer til at foregå løbende over de næste 25 år, hvorfor dyrene vurderes kontinuerligt og også i fremtiden, at have gode muligheder for at finde ly og læ. Det er Naturstyrelsens vurdering, at hjortedyr ikke påvirkes væsentligt, og at skovene i deres helhed stadig vil være et godt levested, hvor arterne vil kunne finde læ og ly, også efter planlagte fældninger. Der henvises i øvrigt til Naturstyrelsens hjemmeside om *Når Naturstyrelsen fælder træer*[8] for nærmere information om Naturstyrelsens tiltag i forbindelse med træfældninger.

[8] https://naturstyrelsen.dk/vildere-natur/planer-for-naturen/naar-naturstyrelsen-faelder-traeer-hensyn-til-natur-og-friluftsliv

1.3.3 Lokalt

Flere høringssvar udtrykker tilfredshed med typen af hegn, da det tilgodeser den vilde faunas fulde bevægelsesfrihed.

Enkelte høringssvar udtrykker tilfredshed med placering og størrelse af faunalommer i betragtning af de eksisterende hjortedyrs brug af området og de kommende store planteædende pattedyrs mulighed for at finde ro.

1.3.4 Naturstyrelsens kommentar

Den primære hensigt med faunalommerne er at sikre ro til dyrelivet som eksempelvis hjortedyr. Forhåbentligt kan faunalommerne være med til at øge forekomsten af hjortedyr i naturnationalparken, herunder en øget forekomst af dagaktive dyr.

1.4 Ressourcer i naturnationalparken

1.4.1 Generelt

Et høringssvar påpeger, at mindsket træproduktion og den manglende indtjening ved de danske savværker skal inddrages i beslutninger i forhold til etablering af naturnationalparkerne og herunder omstilling til urørt skov.

1.4.2 Naturstyrelsens kommentar

Naturnationalparkerne har natur og biodiversitet som hovedformål. Som led i at genskabe betingelserne for de naturlige processer og understøtte, at naturen så vidt mulig kan udvikle sig på egne præmisser, får træer og buske mulighed for at gennemføre deres naturlige livscyklus og forgå naturligt. Det døde ved bidrager til at skabe levesteder for dyr, planter og svampe. Derfor skal naturnationalparkerne friholdes for skov- og landbrugsproduktion, jf. naturbeskyttelseslovens § 61a [9].

Friholdelse for skovbrugsproduktion indebærer, at skovene i naturnationalparkerne udlægges som urørt skov uden kommerciel hugst. Naturstyrelsen har fortsat ca. 40.000 ha skov, som forvaltes med naturnær skovdrift og leverer i dag størstedelen af det danske certificerede træ til træindustrien. For nåletræ vil der i en seks til tiårig periode opretholdes en forsyning af certificeret nåletræ på niveau med den nuværende forsyning. De statslige leverancer af bæredygtigt træ forventes på sigt at kunne erstattes af leverancer fra de private skove.

[9] L229 om naturnationalparker fremsat 29. april 2021, vedtaget 3. juni 2021.

1.4.3 Lokalt

I enkelte høringssvar understreges vigtigheden af at kunne udnytte naturens ressourcer, såsom at bruge hjortedyr til konsum og kun efterlade enkelte som kadaver og at kunne fortsætte med skovbrug.

1.4.4 Naturstyrelsens kommentar

Naturnationalparkerne har biodiversitet som hovedformål. Som led i at genskabe betingelserne for de naturlige processer og understøtte, at naturen så vidt mulig kan udvikle sig på egne præmisser, bør træer og buske som udgangspunkt gennemføre deres naturlige livscyklus og forgå naturligt, hvorved de kan udgøre levesteder for dyr, planter og svampe. Derfor skal naturnationalparkerne friholdes for skov- og landbrugsproduktion, jf. naturnationalparkloven §61a.

Friholdelse for skovbrugsproduktion indebærer, at skovene i naturnationalparkerne udlægges som urørt skov uden kommerciel hugst.

Naturnationalpark Kompedal vil få en indfasningsperiode på 25 år. I denne periode vil en stor del af de oversøiske træer og en mindre del af rødgranerne blive taget ud og indgå som ressource til træindustrien.

I tilfælde af, at bestandene af hjortedyr bliver reguleret, af hensyn til biodiversitet, dyrevelfærd eller friluftsliv, vil disse kunne anvendes til konsum.

1.5 Store planteædende pattedyr og dyrevelfærd

1.5.1 Generelt

I flere høringssvar udtrykkes der modstand overfor helårsgræsning og muligheden for at søge dispensation, således at tilsyn kan foregå på bestandsniveau.

Et høringssvar stiller spørgsmål om, hvorledes dyrenes basale krav sikres om vinteren, hvordan parasitter reguleres, hvordan pleje af hove/klove foregår, og hvordan Naturstyrelsen vil sikre, at dyrene ikke sidder fast i hegnet.

Et høringssvar stiller spørgsmål om, hvorledes dyrenes velfærd, herunder sårbehandling, sikres, når dyrene ikke tilses dagligt og ikke er i menneskelig kontakt.

Flere høringssvar udtrykker bekymring for, om dyrene har tilstrækkelig adgang til føde året rundt.

Et høringssvar udtrykker bekymring for, at tamdyr der dør på arealerne, ikke kan findes, og at der ikke er lovhjemmel til at lade dyr ligge på arealer.

1.5.2 Naturstyrelsens kommentar

Naturstyrelsen har stort fokus på, at de store planteædende pattedyr på statens arealer skal have det godt uanset om tilsynet foregår på individ- eller bestandsniveau. Derfor bliver der udarbejdet forvaltningsplaner og beredskabsplaner med fokus på dyrene for at sikre dyrenes velfærd. Som en del af beredskabsplanerne, vil det bl.a. være muligt at anvende støttefodring, hvis det vurderes nødvendigt. Det kan f.eks. være i perioder med hård frost og tykt snedække, længere perioder med tørke og lign. Forvaltnings- og beredskabsplanen vil ligeledes beskrive, hvordan eventuelle syge eller tilskadekomne dyr konstateres og håndteres, så de ikke udsættes for unødig lidelse, herunder parasitter og udfordringer med hove.

Antallet af hestene og føderessourcen bliver løbende vurderet for at sikre, at dyrene har nok føde hele året rundt.

Naturstyrelsen søger om tilladelse til at tilse kvæget og hestene på bestandsniveau, og ikke om dispensation fra de generelle bestemmelser i dyrevelfærdsloven. Det er Fødevarestyrelsen som behandler ansøgningen, og afgør hvilke paragraffer af dyrevelfærdsloven, som Naturstyrelsen skal have dispensation fra. Der bliver søgt om denne tilladelse, da der er tale om store arealer med områder af skovbevoksninger, hvor det kan være svært at se alle dyrene ved hvert tilsyn. Derudover er det hensigten, at dyrene skal leve så naturligt som muligt i de store naturområder med minimal menneskelig indblanding. Vilkårene for tilsynet bliver derfor anderledes sammenlignet med dyr i traditionelle folde. Der vil blive lavet tilsyn med dyrene 5 gange om ugen, og der må ikke være to sammenhængende dage uden tilsyn.

Tilsynene vil blive foretaget af uddannede dyrepassere, som har været igennem Naturstyrelsens kompetenceudviklingsforløb, hvilket indebærer træning i huldvurdering hos langhårede racer. Dyrepasserne er udstyret med passende udstyr f.eks. termiske droner, kikkerter og GPS-udstyr, til at kunne lokalisere dyrene.

Vedrørende kadavere i naturnationalparken, så er det på nuværende tidspunkt ikke lovligt at efterlade døde husdyr (i dette tilfælde heste) på arealet. Det er kun selvdøde vilde hjortedyr, som man må lade ligge på arealet.

1.5.3 Lokalt

I flere høringssvar udtrykkes der tilfredshed med, at der skal gå store helårsgræssende planteædere i naturnationalparken.

Et høringssvar anbefaler, at græsningstrykket revurderes i opstartsfasen, og at der hurtigt indføres reproducerende dyr, herunder bison. Så længe der ikke er reproducerende heste, anbefales det at benytte både hopper og vallakker for at øge den funktionelle diversitet.

Der opfordres i flere høringssvar til, at reproducerende dyr bør fravælges af hensyn til dyrevelfærd.

Et høringssvar udtrykker tilfredshed med, at den skitserede beredskabsplan, af hensyn til dyrevelfærden, er tænkt ind fra begyndelsen.

Enkelte høringssvar ønsker, at det sikres, at de heste, der udsættes, er fri for parasitter og sygdomme.

1.5.4 Naturstyrelsens kommentar

Der ligger mange overvejelser bag vurderingen af antallet af heste i opstartsfasen, herunder estimater af den konkrete fødetilgængelighed og det estimerede græsningstryk fra krondyr. Naturstyrelsen har revurderet antallet af heste, der udsættes i forbindelse med invielsen. De indledende beregninger/vurderinger baserede sig på, hvor store lysåbne arealer hestene har til rådighed. På baggrund af erfaringer med heste i andre græsningsprojekter i Danmark og i udlandet vurderes det rimeligt, at de mange km eksisterende skovbryn, de omtrent 400 ha skov med skovfyr og løvtræer, samt de mange km lysåbne arbejdsspor, der er spredt ud i hele naturnationalparken, også inddrages i vurderingerne. Blandt andet vurderes de omtrent 180 ha egeskov at være vigtige fødesøgningsområder. På den baggrund udsættes omtrent 25 heste i Naturnationalpark kompedal, hvor der tidligere var forslag om 15.

Erfaringer fra andre græsningsområder med store planteædende pattedyr viser, at der er forskel på, hvorledes unge og ældre dyr samt handyr og hundyr påvirker de områder, hvor de færdes. Derfor vil der både blive sat hopper og kastrerede hingste (vallakker) ud, og det vil blive søgt at skaffe både unge og ældre dyr. Hvis der på et senere tidspunkt vurderes at være et fødegrundlag til reproducerende heste, vil det være formålstjenstligt, at der fra starten også er anvendt hopper, der således allerede kender området.

Hvis hestene på sigt overgår til at være reproducerende, vurderes det som et tiltag, der generelt vil øge hestenes velfærd. Mulighed for reproduktion betragtes som meget væsentligt for dyr, der lever et så naturligt liv som muligt. Interaktioner mellem dyr øges, når de er reproducerende i forhold til ikke reproducerende dyr, og risikoen for skader øges derfor. I tilfælde af overgang til reproducerende dyr, vil der være opmærksomhed på dette ved tilsynet med dyrene.

Naturstyrelsen vil opbygge en bestand af modstandsdygtige dyr, som lever med forskellige parasitter i en naturlig balance, hvor parasitbehandling som udgangspunkt ikke er nødvendig. Det vil kræve løbende frasortering af ikke modstandsdygtige dyr. Der er forskel på modstandsdygtighed på individ- og bestandsniveau. Derfor behandles dyrene, som udgangspunkt, ikke mod orm og andre parasitter, når de er sat ud i en naturnationalpark. Hvis en større del af bestanden skulle vise symptomer på omfattende parasitangreb, fjernes de mindst robuste dyr.

Ved udsætning af dyr vil Naturstyrelsen være opmærksom på dyrenes sundhedstilstand og tidligere sygdomsforløb. I forbindelse med udsætning af dyrene vil der blive udarbejdet et udsætningsnotat, og dyrene vil blive tilset af en dyrlæge. Der vil i forbindelse med dialogen med dyrlægen blive vurderet, om der er behov for behandling.

2. Geografisk afgrænsning og hegnslinje

2.1 Hegn

2.1.1 Generelt

Et høringssvar ønsker ikke, at Danmarks natur skal omdannes til dyrehaver.

Et høringssvar vil gerne sikre sig, at hvis der opsættes hegn, så skal den vilde fauna kunne forcere det.

Et høringssvar stiller spørgsmål ved, om ikke det er kommunerne selv, der bestemmer, hvilken type hegn der skal opsættes.

2.1.2 Naturstyrelsens kommentar

Naturnationalparker ligger på et afgrænset områder på statens arealer, hvor der etableres helårsgræsning, naturlige hydrologiske forhold samt urørt skov med henblik på at genoprette områdernes naturlige processer og herigennem understøtte en øget biodiversitet. Dette indebærer ophør af skov- og landbrugsproduktion, ligesom naturnationalparkerne vil blive friholdt for jagt, der ikke sker som led i forvaltningen af områderne. I naturnationalparkerneer biodiversitet og genoprettelse af naturlige processer derfor hovedformålet i modsætning til eksempelvis urørt skov, hvor både naturbeskyttelses og borgernes friluftsmuligheder er sidestillet som formål.

Jf. bemærkninger til lovforslag om naturnationalparker[10] er det en betingelse, at vildtets frie bevægelighed opretholdes i videst mulige omfang. Dette indebærer, at det ved valg af hegnstyper, etablering af faunapassager m.v. gøres muligt, at vildtet kan bevæge sig så frit som muligt. I Naturnationalpark Kompedal vil der blive benyttet kreaturhegn. Hegnstypen er afhængig af, hvilke store planteædende pattedyr der ønskes i den bestemte naturnationalpark. Nogle store planteædende pattedyr, såsom heste og kvæg, kan holdes inde alene med kreaturhegn, mens andre arter, såsom krondyr, kun kan holdes inde i områderne ved etablering af et vildthegn.

[10] L229 om naturnationalparker fremsat 29. april 2021, vedtaget 3. juni 2021.

Valg af hegnstype er Naturstyrelsens ansvar som statslig arealforvalter, og valg af hegn og dyr m.v. bliver politisk godkendt i forbindelse med udarbejdelse af projektbeskrivelse og forvaltningsplanen.

2.1.3 Lokalt

Mange høringssvar giver udtryk for det uhensigtsmæssige i, at man har valgt at placere hegnet op ad skel hele vejen rundt om plantagen. Herunder at indrykning af hegnet vil være en mere balanceret løsning, som bedre afvejer hensynene til natur, kulturhistoriske minder, naboer og rekreative brugere.

Et høringssvar giver udtryk for, at valg af hegn tager hensyn til både dyreliv og friluftsudøvere, idet hjortedyr kan passere hegnet, og friluftsudøvere kan rulle under eller hoppe over hegnet. Samtidig fremstår et lavt hegn væsentligt mere diskret i landskabet end høje vildthegn.

Et høringssvar stiller forslag om at fjerne nederste tråd af hensyn til småvildt.

Enkelte høringssvar stiller forslag om mindre hegninger, så veje og området generelt kan benyttes som i dag, og tilsynet kan foregå nemmere.

Et høringssvar stiller forslag om at udbygge hegnet i takt med, at antal dyr øges. Fordelen ved dette vil være, at det er nemmere at se til dyrene, og omkostningerne til etablering og servicering af hegnet vil være væsentlig lavere.

Et høringssvar gør opmærksom på placering af hegnslinjen, hvor der vokser glansbladet hæg, idet det kunne give meget arbejde at rydde under hegn.

Vejdirektoratet peger i deres hørinssvar på, at placering af hegn skal tage hensyn til kommende Hærvejsmotorvej, herunder faunapassagerne, der bygges få hundrede meter fra naturnationalparken.

2.1.4 Naturstyrelsens kommentar

Naturnationalparkens hegnslinje er primært planlagt efter at gøre området så stort som muligt, således at helårsgræsning bedst muligt kan understøtte og udvikle områdets biodiversitet og således skabe naturværdier på så stor en del af arealet som muligt. Der etableres ikke hegn i skel til private ejendomme. Hegnet placeres minimum 3 meter fra skel. På baggrund af de indkomne høringssvar vil Naturstyrelsen gennemgå hegnslinjen og justere hegnsplaceringen af hensyn til kommende Hærvejsmotorvejj, rekreative brugere og naboer. Naturstyrelsen vil konkret vurdere, om hegnsplaceringen kan give gener for naboer og i så fald flytte hegnet længere væk fra skel i de situationer og samtidig understøtte en færdsel i området, der ikke aktivt leder folk ind på naboarealerne, eksempelvis ved tydelig skiltning.

Hegnet bliver 90 cm højt og forsynes med to glatte tråde. Det vurderes, at denne hegnstype er et godt kompromis mellem effektivt at kunne holde de

store planteædende pattedyr inde i naturnationalparken, og samtidigt være et hegn, der er fuldt passabelt for det øvrige dyreliv.

Den samlede mosaik af lysåben natur og skov danner grundlaget for, at naturnationalparken på sigt kan udvikle sig til et stort sammenhængende, varieret og dynamisk naturområde med helårsgræsning. I den faglige rådgivning fra den videnskabelige arbejdsgruppe understreges særligt det væsentlige i områdets størrelse og geografiske sammenhæng, og derfor er disse parametre prioriteret i planlægning af hegnslinjen. Det vurderes, at flere indre hegn, der opdeler naturnationalparken, ikke vil være hensigtsmæssige for forvaltningen af området som et sammenhængende naturareal med helårsgræssende heste.

På flere strækninger af hegnet forventes der at komme opvækst af eksempelvis urter, græsser, glansbladet hæg og nåletræer, så derfor vil en væsentlig del af tilsynet med hegnet bestå i at holde hegnet fri for vegetation.

2.2 Stier, veje, indgange og låger

2.2.1 Generelt

Der er ikke indkommet høringssvar vedr. *Stier, veje, indgange og låger* af generel karakter.

2.2.2 Lokalt

Mange høringssvar udtrykker ønske om, at foreslået sti langs med ydersiden af hegnet rykkes længere væk fra skel.

Et høringssvar efterspørger afmærkede vandreruter i forskellige længder.

Enkelte høringssvar udtrykker en positiv tilkendegivelse omkring stiplanlægningen

Et høringssvar udtrykker bekymring for, om den foreslåede sti rundt langs hegnet kunne give øget forstyrrelse af dyrelivet.

Et høringssvar ønsker, at der etableres en ridesti rundt om Kompedallejren.

2.2.3 Naturstyrelsens kommentar

På baggrund af de indkomne høringssvar vil Naturstyrelsen gennemgå hegnslinjen og justere hegnsplaceringen. Denne justering af hegnslinjen giver mulighed for, at placeringen af den foreslåede sti på ydersiden af hegnet, også kan justeres.

En sti rundt om naturnationalparken, placeret mellem hegn og skel, vil betyde, at der kommer mere færdsel i disse områder. Samtidig vil der også være en øget færdsel i samme område i forbindelse med tilsyn af hegn og dyr. Den

øgede færdsel risikerer at forstyrre dyreliv og naboer. Naturstyrelsen vil se nærmere på, hvordan tilsyn af dyr og hegn kan foregå, og hvordan udformning og brug af sti kan tilrettes så øvrigt dyreliv og naboer forstyrres mindst muligt.

Der etableres afmærkede stier/vandreruter af forskellige længder. Naturstyrelsen vil se nærmere på, hvorledes kombinationen af flere kortere vandreruter kan danne grundlag for en eller flere lange afmærkede vandreruter.

Naturstyrelsen vil etablere en ridesti ved Kompedallejren.

3. Friluftsliv

3.1 Friluftsliv og faciliteter

3.1.1 Generelt

Et høringssvar tilkendegiver, at Naturstyrelsen ikke ensidigt kan lade samtlige skove overgå til urørt skov og naturnationalparker, uden at forholde sig til folkesundheden.

Et høringssvar har en bekymring om, at hegn, store planteædende pattedyr og øget vandstand begrænser adgang og tilgængelighed, og at det vil forhindre mange mennesker i at bruge skoven til motion, rekreation og naturoplevelser.

Et høringssvar anbefaler, at friluftslivet skal ske på naturens præmisser og styrke forståelsen af biodiversitet. Konkret foreslås det at afholde en årlig "Naturnationalparkens Dag" med fokus på formidling af arter og aktiviteter, og at formidlingen generelt henvender sig til børn og unge.

3.1.2 Naturstyrelsens kommentar

For Naturstyrelsen er det et mål at give befolkningen bedst mulige rammer for at færdes i naturnationalparkerne, da styrelsen anerkender vigtigheden af borgernes adgang og tilgængelighed til gode naturoplevelser. I naturnationalparkerne er hovedformålet styrkelse af biodiversitet og naturlige processer, som beskrevet i afsnit 1.1. Derfor vil der i højere grad blive behov for at samtænke friluftslivet i forhold til de naturlige processer i naturområderne.

Rammerne for befolkningens adgang til statens skov- og naturområder ændres ikke lovgivningsmæssigt for de områder, som naturnationalparkerne omfatter. Der er derfor stadig adgang for besøgende døgnet rundt, året rundt. Naturstyrelsen arbejder for at minimere hegnets gener for brugernes frie bevægelighed så vidt muligt. Færiste, låger mv. søges placeret mest hensigtsmæssigt, og tilpasses til den relevante brug på baggrund af lokal inddragelse, bl.a. via den lokale bestyrelse. Vejene og de markerede stier vil blive bevaret i det omfang ,det er muligt og fortsat ryddet for træer og vedligeholdt. Der kan ved planlagte grøftelukninger være visse områder, der vil blive mere våde. Ydermere kan retableringen af de hydrologiske forhold betyde, at det nogle steder kan blive nødvendigt at flytte eller nedlægge vej- eller stistrækninger. Der kan

også blive behov for sløjfning af vej- eller stistrækninger, hvor det vurderes, at særlige naturhensyn eller vigtige opholdssteder for de græssende dyr forstyrres.

For hver naturnationalpark vil Naturstyrelsen tage stilling til anlæggelsen af mulige stier, både i og udenfor naturnationalparken. Der vil endvidere være rig mulighed for at færdes på Naturstyrelsens øvrige arealer, som ikke indgår i en naturnationalpark.

Naturstyrelsen ser positivt på forslaget om en årlig "Naturnationalparkens Dag". Mulighederne for at afholde disse arrangementer vil i fremtiden blive undersøgt i forbindelse med ønskede formidlingstiltag i naturnationalparkerne.

3.1.3 Lokalt

Et høringssvar udtrykker tilfredshed med, at der fortsat skal ansøges til friluftsaktiviteter på samme vis som tidligere, og det foreslås konkret at indskrive rammerne for ansøgning tydeligere i projektbeskrivelsen. Et andet høringssvar ønsker konkrete retningslinjer for, hvad der kan gives tilladelse til i naturnationalparken.

Enkelte høringssvar ser positivt på placering af faciliteter og muligheder for friluftsliv, herunder at faunalommer er et fornuftigt tiltag, og at forstyrrelser i følsomme områder skal minimeres. Et høringssvar udtrykker bekymring over størrelse og placering af faunalommer, og at de ikke må udvikle sig til forbudszoner.

Enkelte høringssvar bakker op om en sti uden for hegnet hele vejen rundt om naturnationalparken.

Et høringssvar efterspørger afmærkede vandreruter i forskellige længder, at der bliver muligheder for siddepladser ved gode pausesteder og flere høringssvar foreslår, at der opsættes små infotavler.

Et høringssvar savner beskrivelser af hvilke nye konkrete tiltag og faciliteter, der vil blive foretaget for at skabe nye muligheder for det aktive friluftsliv som løb, mountainbike, gravelcykling, orienteringsløb og ridning.

3.1.4 Naturstyrelsens kommentar

Proceduren for ansøgning om større friluftsaktiviteter ændrer ikke praksis ved overgang til naturnationalpark. I Kompedal Plantage, såvel som helt generelt, tilsiger lovgivningen, at Naturstyrelsens ansøgninger skal behandles individuelt og ud fra en konkret vurdering. Jævnligt tilpasses aktiviteternes placering i tid og rum af hensyn til dyreliv. Denne praksis fortsætter, og det er således ikke muligt at opstille mere præcise retningslinjer for, hvad der kan gives tilladelse til i naturnationalparken. Det vil være en konkret vurdering ved hver

ansøgning og fremadrettet naturligvis med hensyn til områdets status som naturnationalpark. I projektbeskrivelsen vil Naturstyrelsen tydeliggøre afsnittet, der omhandler proceduren for ansøgning om større friluftsaktiviteter.

Faunalommer udpeges af hensyn til dyrelivet i naturnationalparken, og der vil ikke blive etableret friluftsfaciliteter i faunalommerne. Der er offentlig adgang i faunalommerne som på øvrige statsejede arealer. Ved ansøgning om større friluftsaktiviteter vil faunalommerne blive inddraget i vurderingen af, hvorledes aktiviteten kan foregå.

Friluftslivet vil udfolde sig på naturens præmisser. Skulle der vise sig at være uhensigtsmæssigheder, eller hvis de opstår med tiden, er der mulighed for at tilrette faciliteterne, eller de tilladelser der gives.

Vandreruter af forskellige længder vil blive afmærket, og små infotavler vil fortælle om natur- og kulturhistoriske emner. Visse steder vil der blive placeret bænke så grupper har mulighed for at holde hvil.

Særligt omkring hovedindgangen, men også ved andre indgange, langs stier og ved tårne vil der være forskellige infotavler og andet formidlingsmateriale, der fortæller om, hvad man kan opleve i naturnationalparken, herunder information om særlige arter og aktiviteter samt information om hensigtsmæssig opførsel ved færdsel blandt store dyr.

Af nye muligheder for friluftsliv i naturnationalparken kan nævnes den nye gruppe af shelters, der nu er anlagt, og som vil kunne tage imod større grupper af eksempelvis spejdere eller skolebørn. Den nye sti på omtrent 27 km rundt om naturnationalparken vil kunne give anderledes oplevelser for ryttere og vandrere, og denne sti vil kunne kombineres med kortere eller længere vandreruter længere inde i naturnationalparken. I et af de foreslåede udsigtstårne, forventes der at blive mulighed for overnatning for mindre grupper.

3.2 Adgangsmuligheder

3.2.1 Generelt

Der udtrykkes i flere høringssvar bekymring for en generel begrænsning af borgernes adgang til naturområderne i naturnationalparkerne, særligt grundet hegn og store planteædende pattedyr.

3.2.2 Naturstyrelsens kommentar

Befolkningens adgang til statens skov- og naturområder ændres ikke lovgivningsmæssigt for de områder, som naturnationalparkerne omfatter.

Det er en klar ambition for Naturstyrelsen, at give befolkningen så gode rammer som muligt for at færdes i naturnationalparkerne. Den ydre hegning af

naturnationalparkerne vil først og fremmes holde de store græssende pattedyr inde, men ikke de besøgende ude. Via drøftelser med den lokale bestyrelse vil der blive arbejdet med placering af forskellige typer af låger (bl.a. stilåge, rytterlåge, kørelåge) og færiste, samt stenter hvor behovet findes. Veje og markerede stier vil blive bevaret og fortsat ryddet for væltede træer og vedligeholdt. Det kan dog forventes, at trampestier i skovområder ikke vil blive ryddet for væltede træer.

Naturstyrelsen har et stort fokus på formidlingen omkring god og hensigtsmæssig færdsel blandt de store planteædende pattedyr i naturnationalparkerne. Der henvises til afsnit 3.4 for yderligere information ang. færdsel blandt dyr i naturnationalparken.

3.2.3 Lokalt

Enkelte høringssvar udtrykker tilfredshed med, at der etableres bedre adgangsmuligheder, herunder parkeringspladser.

Et høringssvar udtrykker ønske om, at de enkelte sti-låger, ridelåger og færiste konkret tilpasses de brugergrupper, der er tilknyttet hver enkelt indgang.

3.2.4 Naturstyrelsens kommentar

Den konkrete udformning af låger, færiste og andre adgangsmuligheder og faciliteter defineres i en kommende detailprojektering. Naturstyrelsen er opmærksom på behovet for praktisk udformede låger til forskellige brugergrupper.

3.3 Jagt

3.3.1 Generelt

Et høringssvar er imod den restriktive tilgang til jagt i naturnationalparker. Afsender mener, at der sagtens kan afholdes jagt, uden at det strider mod de biodiversitetsmæssige formål.

3.3.2 Naturstyrelsens kommentar

Af bemærkningerne til lovforslaget om Naturnationalparker[11] fremgår det, at naturnationalparkerne fritages for jagt, der ikke sker som led i forvaltning af områderne, f.eks. i forhold til bekæmpelse af invasive arter eller regulering af bestanden.

[11] L229 om naturnationalparker fremsat 29. april 2021, vedtaget 3. juni 2021.

3.3.3 Lokalt

Et høringssvar udtrykker tilfredshed med, at der stadig kan indgås lokale aftaler om invasive arter, eksempelvis mårhund, og at lokale grupper fortsat inddrages i tilfælde af behov for bestandsregulering.

3.3.4 Naturstyrelsens kommentar

Bestands- og adfærdsregulering af hjortedyr vil følge de generelle regler for jagtforvaltning på Naturstyrelsens arealer. Naturstyrelsen vil løbende vurdere behovet for regulering og har endnu ikke taget stilling til hvorledes en eventuel regulering skal ske.

3.4 Friluftsliv og færdsel blandt store planteædende pattedyr

3.4.1 Generelt

I flere høringssvar udtrykkes der en bekymring for friluftslivets sikkerhed ved færdsel blandt store planteædende pattedyr, herunder også færdsel med hunde samt for borgere med begrænset mobilitet. Flere omtaler især ridning blandt heste som en betydelig begrænsning og med risiko for fare for både rytter og hest. Flere af disse høringssvar angiver, at reproducerende bestande vil udgøre en særlig høj sikkerhedsrisiko for friluftslivet i naturnationalparkerne.

I to høringssvar udtrykkes der usikkerhed om, hvor ansvaret kan placeres i tilfælde af ulykker. Det påpeges her, at når Naturstyrelsen har udsat dyrene, bør det også være her ansvaret skal placeres.

3.4.2 Naturstyrelsens kommentar

Naturstyrelsen anerkender, at ikke alle er trygge ved at færdes i områder, hvor der også færdes store planteædende pattedyr, og at der kan opstå risikobetonede situationer i mødet mellem store dyr og mennesker. Det er dog forventningen, at utrygheden vil mindskes i takt med, at flere får konkrete erfaringer med besøg i naturnationalparkerne, og oplever, at der vil være langt mellem dyrene, og at de ikke har interesse i at nærme sig mennesker.

Reproducerende dyr er en anbefaling Naturstyrelsen kontinuerligt har modtaget fra den videnskabelige arbejdsgruppe, for yderligere understøttelse af naturlige processer og biodiversitet, og deraf ligger ønsket om mulig introduktion af reproducerende bestande i naturnationalparkerne.

Internationale erfaringer med kombinationen af græsning med store dyr og friluftsliv er bl.a. belyst i et notat fra Københavns Universitet[12]. Notatet viser, at der kan opstå udfordringer bl.a. ved uhensigtsmæssig adfærd. Naturstyrelsen har erfaret, at der i udlandet (bl.a. i Holland og England) er gode erfaringer med at ride blandt andre heste. Det kræver dog noget tilvænning både for rytter og hest. Hingstene i en naturlig flokstruktur er også med til at gøre flokken af heste mere rolig. Desuden vil føllene i en naturlig flokstruktur få tillært en naturlig adfærd om, hvordan de skal gebærde sig blandt mennesker.

Naturstyrelsen har indledt arbejdet med en formidlingsindsats målrettet specifikke brugergrupper om færdsel i indhegninger med dyr. Styrelsen søger i samarbejde med brugergruppernes interesseorganisationer at udvikle materialer eller andre initiativer, der kan øge brugernes viden om græssende dyr og hensigtsmæssig færdsel blandt dem – og dermed bidrage til brugernes tryghed, når de færdes i naturen. Samarbejdet omfatter bl.a. rytternes interesseorganisationer, spejderne og orienteringsløbere.

Ansvar ved færdsel og ulykker mellem dyr og besøgende i naturnationalparker generelt er beskrevet i afsnit 4.4 i *Udkast til projektbeskrivelse og forvaltningsplan* for Naturnationalpark Kompedal:*" Ved færdsel i naturnationalparker gælder samme regler som for færdsel på øvrige statsejede naturarealer. Dermed sker færdslen på eget ansvar, jf. naturbeskyttelseslovens §§ 22-26. Dette fritager ikke grundejeren for erstatningsansvar efter de almindelige erstatningsretlige regler*".

For nærmere information om Naturstyrelsens formidling af hensigtsmæssig færdsel blandt store planteædende pattedyr henvises der til Naturstyrelsens hjemmeside: Sådan færdes du i indhegninger med dyr[13].

3.4.3 Lokalt

Et høringssvar ønsker at få uddybet, hvilke muligheder der er for ridende på kompenserende arealer/Ulvedal Plantage, og om der reelt bliver plads til ridende, når der i Ulvedal Plantage primært er vandrestier og mountainbike-ruter.

Flere høringssvar udtrykker bekymring for, at en stor del af de aktive mennesker der bruger naturen/skovene vil blive dårligere stillet, når der sættes store planteædende pattedyr ud.

---

[12] Caspersen, O. H., & Jensen, F. S. (2020). Friluftsliv og græssende dyr i naturplejen - Notat om mulige konflikter ved mødet mellem besøgende og dyr. (1 udg.) Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet. IGN Notat

[13] https://naturstyrelsen.dk/regler-og-tilladelser/saadan-faerdes-du-i-indhegninger-med-dyr

Flere høringssvar udtrykker bekymring for, om man kan ride sikkert og især blandt reproducerende heste. Et høringssvar ønsker konkrete omformuleringer i projektbeskrivelsen, så muligheden for reproducerende heste fjernes.

Et høringssvar ønsker en konkret tilføjelse til projektbeskrivelsen: side 54, 2. afsnit, 4. linje: i parentesen "(f.eks. vandreture, cykling, løb og overnatning)" tilføjes: ridning.

Et høringssvar opfordrer til grundig orientering til kommende besøgende om sikker færdsel og adfærd i naturnationalparken.

3.4.4 Naturstyrelsens kommentar

Der er mange gode erfaringer fra områder, hvor græsning med store dyr kombineres med friluftsliv. Der er dog også nationale og internationale erfaringer, der viser, at der kan opstå udfordringer. Naturstyrelsen arbejder konkret med en formidlingsindsats målrettet specifikke brugergrupper om færdsel i indhegninger med dyr. Styrelsen søger i samarbejde med brugergruppernes interesseorganisationer at udvikle materialer eller andre initiativer, der kan øge brugernes viden om græssende dyr og hensigtsmæssig færdsel blandt dem – og dermed bidrage til brugernes tryghed, når de færdes i naturen.

For at imødekomme den utryghed særligt ryttere peger på, stilles der forslag om at forbedre adgangsforholdene i en nærliggende plantage, nemlig Ulvedal Plantage. Som i Kompedal Plantage er der i Ulvedal Plantage ingen ridestier, men ryttere må ride overalt med hensyntagen til øvrige brugere og faciliteter generelt.

I projektbeskrivelsen fastholdes formuleringen om,at der på et senere tidspunkt kan indføres reproducerende heste af hensyn til dyrenes trivsel og det biodiversitetsforbedrende potentiale, der ligger i reproducerende heste.

Ønske om konkret tilføjelse til projektbeskrivelsen: side 54, 2. afsnit, 4. linje: i parentesen "(f.eks. vandreture, cykling, løb og overnatning)" tilføjes: ridning, imødekommes.

4. Høringsproces og offentlig inddragelse

4.1 Generelt

Et høringssvar påpeger, at der generelt har manglet inddragelse af naboer, brugere, foreninger og kommuner.

Et andet høringssvar påpeger nødvendigheden af en udvidet samfundsinddragelse.

4.2 Naturstyrelsens kommentarer

Naturstyrelsen inddrager forskere, landsdækkende interesseorganisationer og foreninger samt lokale borgere i planlægningsfasen, og giver med høringsprocessen yderligere mulighed for, at alle involverede parter samt interesserede kan få indflydelse i den endelige projektbeskrivelse og forvaltningsplan.

Der er etableret i alt tre typer arbejdsgrupper for at sikre en bred inddragelse - en national videnskabelig arbejdsgruppe, en national arbejdsgruppe for interessenter samt en lokal bestyrelse for hver naturnationalpark. I den lokale bestyrelse er de berørte kommuner endvidere repræsenteret. I hele perioden frem mod en endelig projektbeskrivelse bliver der desuden afholdt en række forskellige arrangementer som dialogmøder og naturvandringer med borgere og interessenter som målgruppe.

I naturnationalparkerne ligger hovedformålet i at styrke naturlige processer og biodiversiteten i de pågældende naturområder. Naturstyrelsen søger i projektforløbet og via den offentlige inddragelse at imødekomme de mange forskelligartede perspektiver, der findes i forhold til den statsejede natur. Deraf bliver der i takt med erfaringerne løbende arbejdet på at tilpasse inddragelsesprocessen. De overordnede rammer, der er opstillet for at understøtte hovedformålet med naturnationalparkerne, er givet i lovgivningen[14], og ændres derfor ikke ifm. høringer af de enkelte projektbeskrivelser og forvaltningsplaner.

4.3 Lokalt

Enkelte høringssvar gør opmærksom på, at det bør sikres, at relevante aktører inddrages inden igangsætning af aktiviteter forbundet med konvertering til naturnationalpark implementeres.

Enkelte høringssvar kvitterer for den gode og konstruktive dialog med såvel Naturstyrelsen som de øvrige organisationer i bestyrelsen for Naturnationalpark Kompedal.

Et høringssvar udtrykker forhåbning om, at den nuværende bestyrelsesstruktur og inddragelse af interessenter fortsætter.

4.4 Naturstyrelsens kommentarer

Naturstyrelsen er meget tilfreds med samarbejdet med den lokale bestyrelse og øvrige interessenter og er enig i vigtigheden af at inddrage bestyrelsen og andre relevante aktører i de næste mange års arbejde med naturnationalparken.

[14] L229 om naturnationalparker fremsat 29. april 2021, vedtaget 3. juni 2021.

5. Andre bemærkninger

5.1 Kommentarer til lovgivning

5.1.1 Generelt

Et høringssvar påpeger, at de nye forvaltningsmetoder er i strid med EU´s Biodiversitetsstrategi 2030 og Afskovningsforordningen. EU´s Biodiversitets Strategi siger, at skoven skal bevares som produktionsenhed til sikring af bæredygtige træeffekter til sikring af fremtidigt bygningstømmer inden for landets grænser, således at andre landes urskov ikke ødelægges. Ligesom strategien påpeger, at folkesundheden bevares ved at sikre mulighed for at kunne færdes i den frie natur. Her er de kommende indhegninger med udsætninger af dyr igen i direkte modstrid med EU´s Biodiversitets Strategi.

I flere høringssvar nævnes risiko for væsentlig påvirkning af naturen og behov for miljøvurdering af projektet efter miljøvurderingsloven samt behov for væsentlighedsvurdering efter habitatbekendtgørelsen.

5.1.2 Naturstyrelsens kommentar

Det fremgår af lovbemærkningerne til lovforslag om etablering af naturnationalparker[15], at naturnationalparkerne forventes at kunne bidrage til Danmarks opfyldelse af mål om beskyttede områder i EU's biodiversitetsstrategi. Urørt skov anses, grundet fokus på fremme af biodiversitet, som et vigtigt supplement til EU's biodiversitetsstrategi og kan bidrage væsentligt til at sikre en ambitiøs implementering af denne for de europæiske skove, da strategien identificerer et behov for styrket indsats for beskyttelse af skovenes biodiversitet.

De kommende urørte skove forvaltes med et klart mål om at sikre de bedst mulige rammer for en selvbærende og selvforvaltende natur, hvor det er naturlig dynamik og naturlige processer, der skaber de rette forhold og levesteder for skovnaturen, og hvor biodiversiteten fremmes og understøttes. Naturstyrelsen anser ikke de planlagte aktiviteter ved omstilling til urørt skov som værende i strid med afskovningsforordningen.

Som beskrevet i afsnit 3.1 er rammerne for befolkningens adgang til statens skov- og naturområder ikke ændret lovgivningsmæssigt for de områder, som naturnationalparkerne omfatter. Af lovbemærkningerne til lovforslag om etablering af naturnationalparker fremgår det, at naturnationalparkerne forventes, med de begrænsninger, der vil følge af indhegningen af områderne med henblik på helårsgræsning, samtidig at være tilgængelige for offentligheden, så der i almindelighed vil være mulighed for at færdes i områderne og opleve naturen.

[15] L229 om naturnationalparker fremsat 29. april 2021, vedtaget 3. juni 2021

Det er SGAV, der træffer afgørelse om screening hhv. miljøkonsekvensvurdering af hydrologiprojekterne i hver naturnationalpark på baggrund af Naturstyrelsens anmeldelse, med tilhørende projektbeskrivelse og forvaltningsplan. Forud for afgørelsen hører Miljøstyrelsen berørte myndigheder, herunder kommunerne.

Som en del af Miljøstyrelsens behandling af ansøgning om etableringstilladelse og miljøscreening af hydrologiprojekter skal det bl.a. vurderes, om aktiviteterne vil have væsentlig påvirkning på Natura 2000-områder, jf. habitatbekendtgørelsen (en væsentlighedsvurdering). Hvis en væsentlig påvirkning ikke kan udelukkes, skal der udarbejdes en habitatkonsekvensvurdering.

5.1.3 Lokalt

Et høringssvar udtrykker bekymring over, at der skal søges mange dispensationer for at etablere naturnationalparken og giver samtidig udtryk for, at når et projekt kun kan lade sig gøre ved at omgå de regler, der normalt beskytter både natur og dyr, så er det i sig selv et klart tegn på, at projektet ikke er bæredygtigt eller forsvarligt.

5.1.4 Naturstyrelsens kommentar

Arbejdet med at søge om tilladelser og dispensationer til etablering af Naturnationalpark Kompedal er kun i sin indledende fase. Det er sædvanlig praksis at samarbejde med forskellige myndigheder ved udformningen af større projekter, herunder at tilladelser og dispensationer sætter rammerne og vilkårene for det ansøgte.

Kommentarer vedrørende grundlæggende rammer i den politisk besluttede lov om naturnationalparker vil ikke blive videre behandlet i dette høringsnotat, men videreformidles af Naturstyrelsen til Miljø- og Ligestillingsministeriet.

5.3 Økonomi

5.3.1 Generelt

I et enkelt høringssvar spørges til finansiering af de varige driftsudgifter vedr. naturnationalparkerne.

I et andet høringssvar udtrykkes forventning om, at naturnationalparker vil begrænse adgangen til naturen, hvilket kan have en negativ effekt på sundhed og dermed også i sidste ende samfundsøkonomien.

5.3.2 Naturstyrelsens kommentar

De varige driftsudgifter er finansieret via varige finanslovsbevillinger til Naturstyrelsen. Finansieringen er vedtaget af et flertal i Folketinget.

Adgangsreglerne vil ikke blive ændret ifm. etablering af naturnationalparkerne, men Naturstyrelsen anerkender, at ikke alle ønsker at færdes i områder med store planteædende pattedyr. I en undersøgelse fra 2022 foretaget af Københavns Universitet svarer godt 10 pct. af de adspurgte, at de vil besøge områder med naturnationalparker mindre end før eller slet ikke, imens knap 16 pct. svarer, at de vil besøge områderne mere. Sammenlagt udtrykte 75 pct. en positiv holdning til naturnationalparker[16]. Der er dermed ikke umiddelbart grundlag for at konstatere, at naturnationalparker samlet set vil give anledning, at befolkningen opholder sig mindre i naturen. Det er samtidig relevant at bemærke, at naturnationalparkerne vil kunne danne grundlag for gode naturnære oplevelser, der kan være med til at skabe yderligere motivation for at komme ud i naturen.

5.3.3 Lokalt

Der er ikke indkommet høringssvar vedr. *Økonomi* af lokal karakter.

5.4 Klima

5.4.1 Generelt

I flere høringssvar gives udtryk for, at ophør med træproduktion (særligt nåletræer) og overgang til urørt skov nedsætter skovens CO_2-optag, og bliver med tiden negativ, hvilket bidrager til klimakrisen. Samtidig bør træet benyttes som CO_2 neutrale byggematerialer. Endvidere vil planerne betyde, at der vil komme et øget behov for import af træ fra andre lande med negative konsekvenser for både betalingsbalance, miljø og klima.

Et høringssvar påpeger, at den forventede klimaeffekt bør beregnes konkret for det enkelte projekt. Alle virksomheder skal i dag kunne dokumentere klimaeffekterne af deres aktiviteter.

Et høringssvar udtrykker bekymring for, at der udtages alt for meget træ, også invasive arter, og at der bør være fokus på at plante nåletræer og på optag af CO_2. Et høringssvar påpeger, at Naturstyrelsen mangler at se på biodiversitet,

[16] Jensen, F.S., Gamborg, C. & Sandøe, P. (2022): Befolkningens syn på naturnationalparker – Resultater fra en national spørgeskemaundersøgelse. IGN Rapport, oktober 2022. Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet, Frederiksberg. 61 s. ill.

hvor løsninger ses i sammenhæng med klimakrisen, hvor fældning af nåletræer angives som værende negativt.

Et høringssvar påpeger, at der er risiko for øget udledning af metan når vandstanden hæves.

5.4.2 Naturstyrelsens kommentar

Naturnationalparkerne friholdes for skov- og landbrugsproduktion, jf. naturnationalparkloven §61a[17]. Friholdelse for skovbrugsproduktion indebærer, at skovene i naturnationalparkerne udlægges som urørt skov uden kommerciel hugst. Som nævnt i afsnit 1.4.2 har Naturstyrelsen fortsat ca. 40.000 ha skov, som forvaltes med naturnær skovdrift, og de statslige leverancer af bæredygtigt træ forventes på sigt at kunne erstattes af leverancer fra de private skove.

Vurdering af klimaeffekter af urørt skov er komplekst. Generelt vil det i forhold til klimaeffekter ved hhv. udlæg af urørt skov og fortsat skovdrift gælde:

I skove udlagt til urørt skov kan der typisk på langt sigt lagres en større mængde CO_2 end i skove med løbende udtag af træ til hugst og salg. I opbygningsfasen, hvor CO_2-lageret i urørt skov øges, vil dette gavne LULUCF-regnskabet, som er opgørelsen af CO_2-optag og -udledninger fra danske arealer og skove.

På kortere sigt kan forholdet dog være modsat, f.eks. hvis ikke-hjemmehørende træarter af hensyn til biodiversiteten hugges hurtigere efter omlægning til urørt skov, end de ellers ville blive. I så fald vil kulstofbindingen falde på kort sigt og først kunne stige igen, hvis ny skov vokser frem. Potentialet for CO_2-lagring i urørt skov beror også på omfanget af lysningshugster og græsning. Alt andet lige vil potentialet falde des større dele, der lysnes og holdes mere permanent lysåbne. Det løbende optag af CO_2 vil gradvist falde over tid i urørt skov og på langt sigt gå imod nul, fordi træer på et tidspunkt vil dø og blive nedbrudt i samme tempo, som ny skov vokser op.

Fortsat skovdrift med hugst giver, modsat urørt skov, mulighed for løbende lagring af CO_2 i f.eks. savet træ og plader. Sådan lagring i høstet træ kan gavne LULUCF-regnskabet, men udgør normalt kun en mindre del. Der må også påregnes udledning over tid pga. råd og forbrænding af bygningsaffald mv. Fortsat skovdrift med løbende hugst af træ vil kunne opretholde et løbende optag af CO_2 og på langt sigt også et større løbende CO_2-optag end urørt skov.

For nærmere uddybning henvises til miljørapporten: Forslag til udpegning af urørt skov, fortrinsvis i Østdanmark, efter Natur- og biodiversitetspakken[18] og

[17] L229 om naturnationalparker fremsat 29. april 2021, vedtaget 3. juni 2021.

[18] https://naturstyrelsen.dk/media/321651/bilag-4-miljoerapport_2.pdf

til IGN Rapport: Opdatering af skovfremskrivning: Forventet drivhusgasregnskab for de danske skove 2020-2050[19].

Med hensyn til planlagte strukturfældninger og rydninger af oversøiske træarter, er der tale om tiltag, der bryder med den tidligere drift og understøtter de naturlige processer i området samt styrker forekomsten af hjemmehørende arter. Her vil de oversøiske træarter, hvortil der naturligt kun er tilknyttet få andre arter, over tid blive udfaset fra områderne i naturnationalparkerne. Det sker på baggrund af anbefalinger fra en række forskere i forbindelse med udlæg af urørt skov[20].

Naturstyrelsen udfører ikke beregninger af evt. frigivelse af metan fra næringsrige jorde i forbindelse med genoprettelse af naturlige hydrologiske forhold i naturnationalparkerne. Hovedformålet med naturnationalparkerne er, at skabe en mere vild natur med friere dynamiske processer, der herigennem understøtter biodiversiteten. Vurderinger af afledte klimaeffekter er komplicerede og har typisk modsatrettede effekter over tid. Af bemærkningerne til lovforslaget om naturnationalparker[21] beskrives det ligeledes, at der både kan forventes negative og positive klimaeffekter som følge af de tiltag, der iværksættes ved etablering af naturnationalparkerne samt den fremadrettede drift. Der vil endvidere være markante variationer i omfanget af genoprettelse af naturlige hydrologiske forhold mellem hver enkelt naturnationalpark.

5.4.3 Lokalt

Der er ikke indkommet høringssvar vedr. *Klima* af lokal karakter.

5.5 Andet

5.5.1 Generelt

Et høringssvar gør opmærksom på, at det er svært for borgere at se, hvad de kan forvente sig, når tidshorisonten er så lang.

Et høringssvar mener, at den nye forvaltningsstrategi ikke respekterer kulturhistorien, herunder hvordan plantager og heder blev til.

---

[19] Johannsen, VK., Nord-Larsen, T. & Bentsen, N.S. (2022). Opdatering af skovfremskrivning: Forventet drivhusgasregnskab for de danske skove 2022-2050. Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet. IGN Rapport. https://static-curis.ku.dk/portal/files/298732868/KF22skov_drivhusgasregnskab_rapport.pdf

[20] Møller, P.F., Heilmann-Clausen, J., Johannsen, V.K., Buttenschøn, R.M. Schmidt, I.K., Rahbek, C., Bruun, H.H., Ejrnæs, R. (2018): Anbefalinger vedrørende omstilling og forvaltning af skov til biodiversitetsformål. Udarbejdet for Naturstyrelsen. Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser Rapport 2018/28

[21] L229 om naturnationalparker fremsat 29. april 2021, vedtaget 3. juni 2021

5.5.2 Naturstyrelsens kommentar

For samtlige naturnationalparker er der valgt en tilgang til arealforvaltninge, der skal beskytte og udvikle natur og biodiversitet. Denne tilgang er udarbejdet på baggrund af videnskabelige anbefalinger og erfaringer samt kontinuerlig overvågning. Genopretning af naturlige processer er langsigtede, men dette perspektiv giver også borgerne tid til at kunne følge med i udviklingen, bl.a. gennem Naturstyrelsens formidlingsindsatser. Den langsigtede proces giver også mulighed for, at befolkningen over tid kan tilpasse deres brug af naturområderne i naturnationalparkerne.

Naturstyrelsen er bevidst om de kulturhistoriske baggrunde for etablering af plantager samt dannelsen af heder. Naturnationalparkerne har natur og biodiversitet som hovedformål, hvor naturen så vidt mulig kan udvikle sig på egne præmisser. Dette kræver forandringer i den historiske forvaltning med udbredt skov-og landbrugsproduktion. Naturstyrelsen mener dog ikke, at kulturhistorien går tabt ved at etablere naturnationalparker. Etableringen af naturnationalparker vil i højere grad kunne bidrage som grundlag for bevarelse og formidling af de kulturhistoriske landskaber, samt tydeliggøre at samfundsudviklingen og naturen er særligt tæt forbundet i Danmark.

5.5.3 Lokalt

Flere høringssvar kvitterer for samarbejdet og bakker op om Naturnationalpark Kompedal.

Et høringssvar opfordrer til at bruge bæredygtige materialer i naturnationalparken.

Et høringssvar gør opmærksom på risikoen for billeangreb ved etablering af naturnationalparken.

Et høringssvar påpeger, at projektbeskrivelsen bevidst fjerner den lokale kulturhistorie, herunder at fortællingen om hedeplantagernes tilblivelse vanskeliggøres.

5.5.4 Naturstyrelsens kommentar

Mht. valg af byggematerialer til friluftsfaciliteter gælder det, at alt træ skal opfylde kravene i den til enhver tid gældende vejledning for offentligt indkøb af lovligt og bæredygtigt træ.

Hvor rødgranbevoksninger måtte gå i opløsning som følge af f.eks. mindre stormfald, efterlades træerne som udgangspunkt urørt. Der kan dog tænkes undtagelser, som må håndteres konkret, f.eks. hvis der under storme vælter store mængder rødgran med efterfølgende risiko for typografbilleangreb, så der er en markant trussel for nærliggende privatejede naboskoves sundhed.

Det vil også kunne være tilfældet ved en risiko for markant spredning af typografbiller uden forudgående stormfald, som kan ske i meget tørre perioder, hvor træerne er mindre modstandsdygtige.

I Naturstyrelsens formidling af naturnationalparken vil der være fokus på at informere om områdets kulturhistorie. Konkret vil der blive opsat udsigtstårne, hvorfra plantagens nuværende stramme inddeling i firkantede blokke kan overskues, samtidig med at de nye landskabsformer i form af lysåbne områder i plantagen kan opleves. Grusvejene i naturnationalparken nedlægges ikke, men vil grønnes med tiden.

Høringens indflydelse på projektbeskrivelse og forvaltningsplan

Høringen har medført følgende ændringer i projektbeskrivelsen:

- Naturstyrelsen vil gennemgå hegnslinjen og justere hegnets placering samt den tilknyttede sti, herunder tilretninger af indgange/låger. Naturstyrelsen vil konkret vurdere, om der kan være gener for naboer, og i så fald flytte hegnet længere væk fra skel i de situationer.

- Naturstyrelsen vil tydeligt informere om naturnationalparkens afgrænsning af hensyn til naboer.

- Naturstyrelsen vil se nærmere på, hvordan tilsyn af dyr og hegn, og hvordan udformning og brug af sti rundt om hegnet kan tilrettes så naboer forstyrres mindst muligt.

- Naturstyrelsen vil øge det indledende græsningstryk fra omtrent 15 heste til omtrent 25 heste.

- Naturstyrelsen vil etablere en ridesti ved Kompedallejren, der ligger uden for hegnet.

- Naturstyrelsen vil tydeliggøre formuleringer i projektbeskrivelsen omkring tilladelser til aktiviteter.

- Naturstyrelsen vil tilrette formuleringer og placeringer i projektbeskrivelsen omkring fri teltning og primitive overnatningspladser.

- Naturstyrelsen vil opsætte fire mindre udsigtsplatforme, der supplerer de tre større tårne.

- Naturstyrelsen vil gøre det tydeligere, hvordan man kan kombinere vandreruter, så besøgende kan tage på lange dagsture.

Herudover er der i høringsnotatet afklaret en række konkrete spørgsmål og mindre tekstmæssige præciseringer.

Høringsnotat

Projektbeskrivelse og forvaltningsplan til Naturnationalpark Kompedal

Februar 2026

Naturstyrelsen
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.naturstyrelsen.dk